

BLAUWE KAMER

Tokyo: stad zonder plan Schijnbare chaos in de grootste metropool van de wereld / Peter van Bolhuis / Rotterdam ontwikkelt zijn regio / De cultuur van de nieuwbouwwijk

Papaverveld in Tokio

is een vak apart. Soms doemt een afrit uit het niets op als een zwart gat in de middelste rijstrook. Of je wordt door een korte steile hellingbaan van het racecircuit verwijderd en abrupt met de stad geconfronteerd. Ondanks de restricties van de omgeving is de Metropolitan Expressway het prototype van een autonome structuur. Hij is op het stedelijk landschap gelegd zonder er deel van uit te maken. Bij de brug Nihonbashi in het oude financiële en commerciële centrum, wordt dit op extreme wijze duidelijk. De brug is voor Japanners van groot historisch belang, zo is hij tot de dag van vandaag het uitgangspunt van alle afstandsmetingen in het land. Zeker voor westerlingen is dan ook het onbegrijpelijk dat hier een snelweg overheen is aangelegd. Dit jaar wordt de MEPC geprivatiseerd. Het grootste deel van de geplande wegenstructuur is inmiddels gerealiseerd. Toch blijven er genoeg uitdagingen over. In de eerste plaats is er de toenemende congestie. Verder is een groot deel van de constructie uit de jaren zestig toe aan vervanging. Maar misschien wel de grootste uitdaging is de veranderde mentaliteit van de inwoners van Tokyo, die steeds meer moeite krijgen

met deze broute structuur die door hun stad snijdt. Meer en meer stemmen gaan op om de Metropolitan Expressway ondergronds te brengen, in de hoop dat het water en land uit de Edo-periode opnieuw tevoorschijn komen. Het gevaar bestaat dat Tokyo daarmee, net als Berlijn met de val van de Muur, afscheid zal nemen van een van zijn belangrijkste identiteitsdragers. Gezien de aanzienlijke kosten van zo'n keuze zal waarschijnlijk eerst een heroriëntatie plaatsvinden van de Metropolitan Expressway en zijn omgeving. Waar de snelweg in een tunnel wordt gebracht kunnen verbindingen tussen wijken aan weerszijde van de weg hersteld worden. Ook kan de ruimte onder de opgetilde snelweg voor andere programma's gebruikt worden dan parkeren. In de wijk Ginza bevindt zich al een warenhuis onder de snelweg en in Hakozi een luchthaven terminal, compleet met incheckbalies, hotel, busstation en winkels. Zo heeft de Metropolitan Expressway meer te bieden dan alleen asfalt aan automobilisten.

Maarten van Tuijl

Natuur is een bonsaiboompje

Tokyo bestaat uit een caleidoscoop aan stijlen, een chaos in ruimte en tijd. De metropool mist de permanentie die kenmerkend is voor bijvoorbeeld Zuid-Europese steden – het is een stad van voortdurende tijdelijke verbouwing en modernisering. De stedelijke ruimte is als een harde schijf in meerdere lagen, waarop bestanden naar believen kunnen worden bij- en weggeschreven. De openbare ruimte lijkt hierdoor het directe gevolg van grondverhoudingen, kapitaalstromen en infrastructuurele netwerken. Pleinen gecreëerd als brandpunten voor stedelijk gebruik zijn nauwelijks te vinden. Parken liggen als toevallige groene eilanden in het stedelijke weefsel, relictten van vroegere landgoederen en tempelcomplexen of plekken die minder geschikt waren voor stedelijke ontwikkeling. De vorm, inrichting en het gebruik

van de openbare ruimte in Tokyo hangen nauw samen met de verhouding van de Japanner tot de natuur of beter zijn wens om de natuur te beheersen en vorm te geven. Mogelijk komt het door de permanente dreiging van natuurgeweld zoals tsunami's en aardbevingen of weerspiegelt het de shintoïstische en boeddhistische traditie – maar deze drang is allesbepalend aanwezig. In een van de groene eilanden in de deinende betonnen zee van het tot op de centimeter verkavelde Tokyo ligt het keizerlijke paleis. Honderden bomen vormen het decor voor de taferelen vanuit de keizerlijke vertrekken. Maar iets vreemds trekt de aandacht: het voortdurende knip-knip, knip-knip... Is het de Japanse boompeper, een houtkever? Bij nadere studie blijken in de kroon van een enkele boom vier volwassen mannen te zitten. Gehurkt op de takken knip-

Metropolitan Expressway

Onder strakke regie wordt de spontane groei van de jonge loten aan de Bonsaiboom bedwongen.

Hele families op zoek naar de mooiste klaprozen.

pen zij met kleine snoeschaartjes de jonge loten van de boom – het geschoren silhouet van de keizerlijke bomen is gecomponeerd, de natuur is bedwongen.

Bonsai.

Zo is het overal in Tokyo: oevers van beken en rivieren zijn in beton gestort en in een van de buitenwijken van Tokyo, aan de rand van het heuvel-landschap, kan men een geheel met beton bedekte heuvel aantreffen.

Deze heuvel mocht blijven, in tegenstelling tot andere, die geëgaliseerd en bij projectontwikkeling bebouwd zijn, is deze tot naar Japanse begrippen veilige proporties teruggebracht. *Bonsai berg.*

Het bedwingen van de natuur gebeurt systematisch, gedisciplineerd. Het lijkt opgesloten in het Japanse denkpatroon. De beheersing van elk detail, de discipline, de controle, het schijnbare uniform van zwart kostuum en

Yoyogi park op zondag: ongedwongen vrijplaats.

leren tas, strak, onbewogen, stoïcijns, lijken het noodzakelijke houvast te bieden om te kunnen overleven in deze overspannen mierenhoop.

Bonsai brains.

In de uitgestrekte metropool met zijn enorme bevolkingsdichtheid (voor Tokyo-Yokohame meer dan 4000 inwoners per vierkante kilometer) is de private ruimte beperkt. Dat heeft een nieuw type stedelijke bewoners voortgebracht van stedelijke noma-

den die door hun lange werk- en reistijden en vele sociale verplichtingen meer kunnen terugvallen op de woning. De stad reageerde met nieuwe gebouwtypen en een toegesneden gebruik van de openbare ruimte: indoor skipistes, omheinde golfbanen op daken van gebouwen, love-hotels. De openbare ruimte fungeert in de beperkte vrije tijd van de stedeling als decor voor ontspanning en ontlading. In het Yoyogipark, in het hartje van Tokyo gooien vele duizenden Japanners op zondagmiddag het keurslijf van de dagelijkse sleur van zich af. Er vormt zich een parade van honderden Elvissen, Gothics, roodkapjes en punkers. Er zijn bands en acrobaten, disco's en tangosalons en niet te vergeten is er heel veel drank. Die ene dag is het Yoyogipark een ongedwongen vrijplaats in de stad.

Op de meest onverwachte plekken in Tokyo-stad tref je uitgestrekte papavervelden. Hele families zoeken deze natuurwereld op om (tegen betaling) een eigen boeket klaprozen te plukken. De sfeer is opvallend ongedwongen en los.

Bonsai voorbij.

Frank Meijer en Niké van Keulen

Een met beton bedekte heuvel: drang naar controle over de natuur.